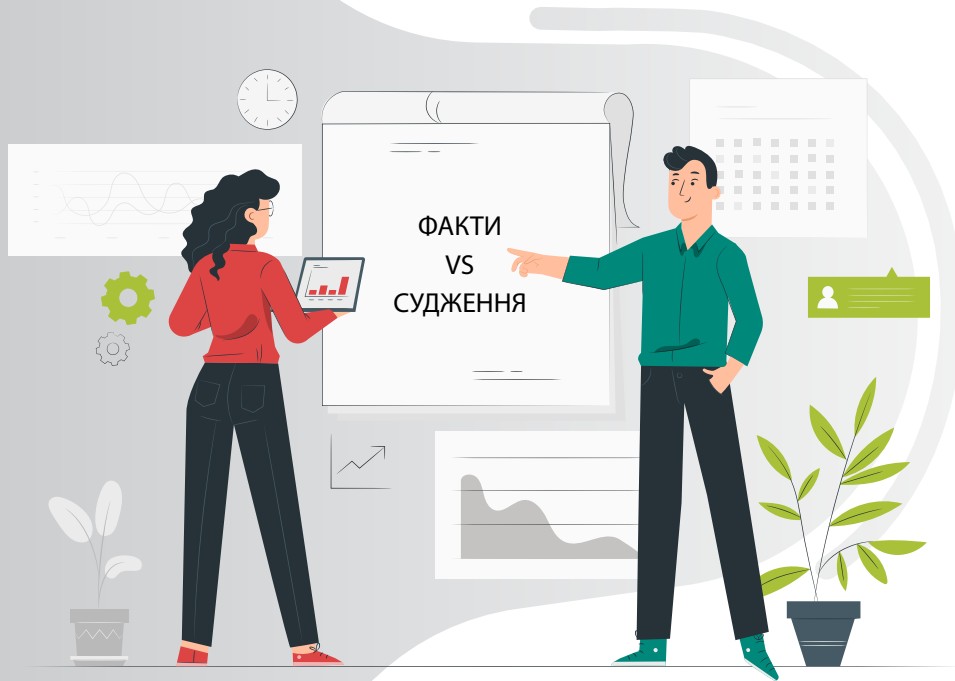

Урок № 42

Вставні слова

Вправа

«Висловлюємо судження за допомогою вставних слів»

Опис. Вправа спрямована на розвиток в учнів уміння відрізняти факти від суджень. Вставні слова тут використано як ознаку судження. На основі актуальної для підлітків теми лайків у соцмережах, важливої також в аспекті медіаграмотності, учні відпрацьовують навичку аналізу медіаповідомлення і проводять експеримент з модифікації тексту за допомогою вставних слів. У цьому уроці доречно скористатися роздатковим матеріалом — порівняльною таблицею «Факти vs судження».

Учень має знати

- » особливості речень, ускладнених вставними словами;
- » правила вживання розділових знаків у таких реченнях.

Учень має розуміти

- » виражальні можливості речень зі вставними словами в усному та писемному мовленні.

Учень має вміти

- » знаходити вставні слова в реченні;
- » конструювати і правильно інтонувати речення зі вставними словами.

Вправа «Висловлюємо судження за допомогою вставних слів»

Мета

- » розвинути в учнів уміння відрізняти факти від суджень.

Уміння і навички з інфомедійної грамотності

- » уміння відрізняти факти від суджень;
- » базові навички емоційного інтелекту (ідентифікувати вплив медіа на наші емоції).

Що необхідно підготувати до уроку

- » комп'ютер або смартфони з доступом до інтернету;
- » презентацію.

ПРИМІТКА. Цю вправу доцільно провести після того, як учні ознайомляться з характеристикою вставних слів і попрактикуються на матеріалі з підручника. В учнів має сформуватися чітке уявлення про те, що вставні слова допомагають виражати ставлення або оцінку. Також цю вправу можна запропонувати як домашнє завдання (статтю обговорити на уроці, а саму практичну частину — перетворення фактів на судження — залишити на домашнє виконання).

СКАЖІТЬ. Однією з базових навичок медіаграмотності є вміння розрізняти факти та судження.

ЗАПИТАЙТЕ:

- Чи пам'ятаєте ви, чим факти відрізняються від суджень?
- Чому так важливо розрізняти їх? (Факт — це нейтральне повідомлення, а судження формує ставлення до інформації чи новини.)

СКАЖІТЬ. Коли ви сприймаєте яку-небудь інформацію, важливо не приставати на чужу думку, а бути самостійними у формуванні власних суджень. Якщо навчитеся цього, інші не зможуть нав'язувати вам своє ставлення, керувати вашими думками та маніпулювати вашими емоціями.

Тож подивіться на цю таблицю («Факти vs судження») і згадайте всі відмінності між фактами та судженнями.

ЗАПИТАЙТЕ:

- Як ви думаєте, вставні слова більше характерні для фактів чи суджень? (Для суджень.)
- Чому ви так вважаєте? (Основна функція вставних слів — оцінювати й виражати ставлення, а це і є ознакою судження.)

Для приміток:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ФАКТ	СУДЖЕННЯ
Цифри, дати, події, явища, статистика, докази, зафіксовані дослідження, реальні випадки з життя тощо	Думки, погляди, розмови, умовини, припущення, прикличливі звертання, відчуття, надії, сподівання тощо
Є незмінним після того, як відбувся. Втрачає правдивість тоді, коли його заперечує поява нового факту	Може змінюватися залежно від настрою та менту людини або виникнення нових фактів, на основі яких створено
Для його повідомлення часто використовуються дієслова: «було», «був», «показувати», «демонструвати», «фіксувати», «визначити», «демонструвати» тощо	Для його повідомлення часто використовуються дієслова: «думати», «важати», «припускати», «вгадувати», «сподіватися», «виставляти» тощо
Люди і зазвичай створюються самі по собі, незалежно від того, хто і ким його повідомив	Зазвичай створюються незалежно від того, хто його повідомляє, і не кожен без свого авторства
В медіа зазвичай подаються в рубриках: «Новини», «Події», «Розслідування», «Фіш», «Календар» тощо	В медіа зазвичай подаються в рубриках: «Думки», «Політик», «Критика», «Аналіз» тощо
Розрізняють: <ul style="list-style-type: none"> 1 Докази - факти - правда, підтверджена доказами 2 Факти, які треба перевірити - твердження, в яких є недостатньо доказів 3 Фейки - неправда, представлена як факт 	Розрізняють: <ul style="list-style-type: none"> 1 Думку - судження, базоване на фактах 2 Погляд або припущення - судження, засноване на вірі, моралі або цінностях 3 Упередження - думка на підставі недостатніх або не повністю доступних доказів

СКАЖІТЬ. Щоб переконатися, як за допомогою вставних слів можна по-різному емоційно забарвити інформацію, спробуйте додати вставні слова до тексту, який ви зараз побачите. Намагайтеся використати вставне слово в кожному реченні. Я продемонструю вам приклади таких слів. Також ви можете користуватися прикладами з підручника. Можна додавати будь-які вставні слова, але пам'ятайте, що ті, хто читатиме чи слухатиме цей текст, мають зрозуміти ваше ставлення до інформації.

 ПРИМІТКА. Цю вправу учні можуть виконувати індивідуально або в парах, щоб мати можливість обговорити варіанти. Другий варіант дещо кращий через більше емоційне залучення учнів і сприяння зацікавленості. До того ж учні можуть обговорити, чи є вони залежними від лайків у соцмережах (основний зміст інформаційного повідомлення, з яким вони працюватимуть). Також учитель може розподілити між учнями різні типи вставних слів, визначивши, яку оцінку інформації вони формуватимуть завдяки вставним словам, або ж надати їм можливість самостійно вибрати негативне або позитивне ставлення.

Для формування негативного ставлення можна рекомендувати учням вибрати ті вставні слова, що виражають сумніви (невпевненість у професіоналізмі науковців), і ті, що виражають переважно негативні емоції (незадоволення, сум, роздратування).

Щоб сформувати позитивне ставлення, рекомендуйте учням вибрати ті вставні слова, що виражають упевненість, задоволення і привертають увагу читача.

 ПРОДЕМОНСТРУЙТЕ на екрані уривок зі статті (або роздайте роздруковані примірники). Перш ніж узятися за виконання вправи, можна обговорити з учнями зміст цього інформаційного повідомлення і дізнатися їхні думки щодо зазначених у ньому фактів. Пропонуємо скористатися такими запитаннями:

- Про що йдеться в повідомленні? *(Про експеримент із підлітками, метою якого було з'ясувати реакцію на лайки під фото в соцмережі.)*
- Це факти чи судження? *(Факти.)*
- Чому ви так вирішили? *(Конкретний експеримент (подія), цифри, є покликання на першоджерело, можна перевірити, вказано ім'я науковиці, є її цитата, емоційно нейтральне забарвлення.)* Для відповіді на це запитання можна ще раз показати учням порівняльну таблицю «Факти vs судження».
- Чи спостерігали ви за собою подібні реакції? *(Відповіді учнів.)*
- Які висновки ви можете зробити з результатів цього експерименту? *(Відповіді учнів.)*
- Чи може ця інформація бути основою для судження? *(Так.)*

СКАЖІТЬ. Отже, саме це ми зараз і робитимемо: на основі фактів створимо свої судження за допомогою вставних слів.

Для приміток:

Отримати лайк = з'їсти шоколадку?

Саме такими були результати дослідження групи науковців Каліфорнійського університету. Вони виявили, що в підлітків, коли вони дивляться на кількість лайків під фото, активними стають ті самі частини мозку, що й під час споживання шоколаду або під час виграшу грошей.

Участь у дослідженні взяли 32 підлітки від 13 до 18 років, яким запропонували переглянути фото з соціальної мережі на чаті інстаграма. За 12 хвилин пошколот показали їм на екрані 148 фото, серед яких були й 40 фото, які завантажував у соціальні мережі цей підліток. Під кожним фото було видно кількість лайків, які начебто ставили підліткам їхні однолітки. За реакцією стежили, послуговуючись функціональною МРТ.

«Кали підлітки бачили власні фото з великою кількістю лайків, вони поведувалися, і активувалася та частина кори головного мозку, що й під час виграшу грошей чи під час споживання шоколаду», — каже Лорен Шерман, одна з науковців, які проводили дослідження.

Підлітки значно оцінює лайкають ті пости й фото, які вже мають більше лайків. Бо вони порівнюють реакцію на одну й ту саму інформацію залежно від того, наскільки в «займали», тобто скільки однолітків, нехай і незнайомих.

Уривок зі статті «Життя заради лайків: як підлітки шліфують реальність у соцмережах» [1]

Отримати лайк = з'їсти шоколадку?

Саме такими були результати дослідження групи науковців Каліфорнійського університету. Вони виявили, що в підлітків, коли вони дивляться на кількість лайків під фото, активними стають ті самі частини мозку, що й під час споживання шоколаду або під час виграшу грошей.

Участь у дослідженні взяли 32 підлітки від 13 до 18 років, яким запропонували переглянути фото з соцмережі на кшталт інстаграма. За 12 хвилин психологи показали їм на екрані 148 фото, серед яких були й 40 фото, які завантажував у соцмережі цей підліток. Під кожним фото було видно кількість лайків, які начебто ставили підліткам їхні однолітки. За реакцією стежили, послуговуючись функціональною МРТ.

«Коли підлітки бачили власні фото з великою кількістю лайків, вони похвально валилися. І активізувалася та частина кори головного мозку, що й під час виграшу грошей чи під час споживання шоколаду», — каже Лорен Шерман, одна з науковців, які проводили дослідження.

Підлітки значно охочіше лайкають ті пости й фото, які вже мають більше лайків. Бо вони по-різному реагують на одну й ту саму інформацію залежно від того, наскільки її «залайкали», тобто схвалили однолітки, нехай і незнайомі.

Перелік вставних слів: до речі, на щастя, імовірно, як відомо, здається, на жаль, дивна річ, між іншим, можливо, очевидно, як на біду, мабуть, мовляв, безперечно, слава Богу, як навмисно, звісно, певна річ, справді, на сором, зверніть увагу.

 Приклад негативного ставлення

Отримати лайк = з'їсти шоколадку?

Саме такими, **мовляв**, були результати дослідження групи науковців Каліфорнійського університету. Вони, **на сором**, виявили, що в підлітків, коли вони дивляться на кількість лайків під фото, активними стають, **імовірно**, ті самі частини мозку, що й під час споживання шоколаду або під час виграшу грошей.

Здається, участь у дослідженні взяли 32 підлітки від 13 до 18 років, яким запропонували переглянути фото з соцмережі на кшталт інстаграма. За 12 хвилин психологи, **як навмисно**, показали їм на екрані 148 фото, серед яких були й 40 фото, які завантажував у соцмережі цей підліток. Під кожним фото було видно кількість лайків, які начебто ставили підліткам їхні однолітки. **На жаль**, за реакцією стежили, послуговуючись функціональною МРТ.

«Коли підлітки бачили власні фото з великою кількістю лайків, вони, **дивна річ**, похвально валилися. І, **можливо**, активізувалася та частина кори головного мозку, що й під час виграшу грошей чи під час споживання шоколаду», — каже Лорен Шерман, одна з науковців, які проводили дослідження.

Урок №42

Вставні слова

Уривок зі статті
«Життя заради лайків: як підлітки шліфують реальність у соцмережах»
Отримати лайк = з'їсти шоколадку?

Саме такими були результати дослідження групи науковців Каліфорнійського університету. Вони виявили, що в підлітків, коли вони дивляться на кількість лайків під фото, активними стають ті самі частини мозку, що й під час споживання шоколаду або під час виграшу грошей.

Участь у дослідженні взяли 32 підлітки від 13 до 18 років, яким запропонували переглянути фото з соцмережі на кшталт інстаграма. За 12 хвилин психологи показали їм на екрані 148 фото, серед яких були й 40 фото, які завантажував у соцмережі цей підліток. Під кожним фото було видно кількість лайків, які начебто ставили підліткам їхні однолітки. За реакцією стежили, послуговуючись функціональною МРТ.

«Коли підлітки бачили власні фото з великою кількістю лайків, вони похвально валилися. І активізувалася та частина кори головного мозку, що й під час виграшу грошей чи під час споживання шоколаду», — каже Лорен Шерман, одна з науковців, які проводили дослідження.

Підлітки значно охочіше лайкають ті пости й фото, які вже мають більше лайків. Бо вони по-різному реагують на одну й ту саму інформацію залежно від того, наскільки її «залайкали», тобто схвалили однолітки, нехай і незнайомі.

Джерело: Життя заради лайків: як підлітки шліфують реальність у соцмережах [Електронний ресурс] // Медіабариєр. — 8.08.2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://www.dobryetourmedia.media/dobryetour/7156/2016-08-08-pidlitki-zaradi-lajkov-yak-pidlitki-shlifuyut-realnist-u-soցmerexax/>

Перелік вставних слів	до речі,	як на біду,	як потім
	на щастя,	мабуть,	з'ясувалося,
	імовірно,	мовляв,	зверніть увагу.
	як відомо,	безперечно,	
	здається,	слава Богу,	
	на жаль,	як навмисно,	
	дивна річ,	звісно,	
	між іншим,	певна річ,	
можливо,	справді,		
очевидно,	на сором,		

Підлітки, **як на біду**, значно охочіше лайкають ті пости й фото, які вже мають більше лайків. Бо вони, **мабуть**, по-різному реагують на одну й ту саму інформацію залежно від того, наскільки її «залайкали», тобто схвалили однолітки, нехай і незнайомі.

 Приклад позитивного ставлення

Отримати лайк = з'їсти шоколадку?

Саме такими, **на щастя**, були результати дослідження групи науковців Каліфорнійського університету. Вони, **як відомо**, виявили, що в підлітків, коли вони дивляться на кількість лайків під фото, активними, **безперечно**, стають ті самі частини мозку, що й під час споживання шоколаду або під час виграшу грошей.

Участь у дослідженні, **слава Богу**, взяли 32 підлітки від 13 до 18 років, яким запропонували переглянути фото з соцмережі на кшталт інстаграма. **Зверніть увагу**, за 12 хвилин психологи показали їм на екрані 148 фото, серед яких були й 40 фото, які завантажував у соцмережі цей підліток. Під кожним фото, **до речі**, було видно кількість лайків, які начебто ставили підліткам їхні однолітки. За реакцією стежили, **звісно**, послуговуючись функціональною МРТ.

*«Коли підлітки бачили власні фото з великою кількістю лайків, вони, **між іншим**, пожвавлювалися. І, **певна річ**, активізувалася та частина кори головного мозку, що й під час виграшу грошей чи під час споживання шоколаду»*, — каже Лорен Шерман, одна з науковців, які проводили дослідження.

Справді, підлітки значно охочіше лайкають ті пости й фото, які вже мають більше лайків. Бо вони, **очевидно**, по-різному реагують на одну й ту саму інформацію залежно від того, наскільки її «залайкали», тобто схвалили однолітки, нехай і незнайомі.

ЗАПРОПОНУЙТЕ учням на бажання зачитати результати своєї роботи.

 ПІДСУМУЙТЕ. Як ми переконалися, вставні слова можуть бути ознакою судження. Особливо важливо пам'ятати про це, коли нам, наприклад у новинах, намагаються нав'язати чиєсь ставлення до певних подій, видаючи це за факти. Тож будьте пильними і завжди визначайте, чи це нейтральна інформація, чи в ній містяться оцінні судження.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ДЖЕРЕЛА

1. Життя заради лайків: як підлітки шліфують реальність у соцмережах [Електронний ресурс] // MediaSapiens. — 8.08.2016. — Режим доступу до ресурсу: <https://ms.detector.media/media-i-diti/post/17166/2016-08-08-zhittya-zaradi-laikiv-yak-pidlitki-shlifuyut-realnist-u-sotsmerezakh/>
2. Українська мова : підруч. для 8 кл. загальноосвіт. навч. закл. / О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. — Київ : Генеза, 2016. — 224 с.

Для приміток:

АВТОРКА: Тетяна Коваленко

ВИВЧАЙ ТА РОЗРІЗНЯЙ:
інфо-медійна грамотність

Матеріали розроблені в рамках проєкту «Вивчай та розрізняй: інфо-медійна грамотність», який виконується IREX за підтримки посольств США та Великої Британії, у партнерстві з Міністерством освіти і науки України та Академією української преси. Використання матеріалів дозволене лише з некомерційною метою і за умови посилання на проєкт та IREX.

ФАКТ

Факт — 1. Дійсна, не вигадана подія, дійсне явище; те, що сталося, відбулося насправді.
2. Реальність, дійсність; те, що об'єктивно існує.

Цифри, дати, події, явища, статистика, докази, зафіксовані досягнення, реальні випадки з життя тощо

Є незмінним після того, як відбувся. Втрачає правдивість тоді, коли його заперечує поява нового факту

Для його повідомлення часто використовуються дієслова: є (було, буде), показувати, демонструвати, фіксувати, відкривати, доводити тощо

Існує і зазвичай сприймається сам по собі, незалежно від того, хто і коли його повідомив

В медіа зазвичай подаються в рубриках: «Новини», «Події», «Розслідування», «Афіша», «Календар» тощо

Розрізняють:

- 1 Доведені факти – правда, підтверджена доказами
- 2 Факти, які треба перевірити – твердження, в яких є недостатньо доказів
- 3 Фейки - неправда, представлена як факт

СУДЖЕННЯ

Судження — 1. Думка про що-небудь, погляд на щось; виклад своїх думок, поглядів.
2. Думка, в якій стверджується або заперечується що-небудь відносно предметів і явищ.

Думки, погляди, розмисли, умовиводи, припущення, міркування, відчуття, надії, сподівання тощо

Може змінюватися залежно від настрою та мети людини або виникнення нових фактів, на основі яких створено

Для його повідомлення часто використовуються дієслова: думати, вважати, припускати, відчувати, сподіватися, висловлювати тощо

Зазвичай сприймається невідривно від того, хто його повідомляє, і не існує без свого автора

В медіа зазвичай подаються в рубриках: «Думка», «Погляд», «Редакторська колонка», «Авторські статті» тощо

Розрізняють:

- 1 Думку – судження, базоване на фактах
- 2 Погляд, або переконання – судження, засноване на вірі, моралі або цінностях
- 3 Упередження – негативна, несправедлива думка, яка складається щодо кого-, чого-небудь наперед, та пов'язане з нею відповідне ставлення.

Для приміток:

Handwriting practice area with 20 horizontal dotted lines.